

Журналістська освіта на Сумщині: набутки й проблеми : матеріали Дев'ятої всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 5—6 червня 2013 р.) / уклад.: О. Г. Ткаченко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – 116 с.

Journalism Education in Sumy Region: gains and challenges : materials of the Eighth Ukrainian Scientific and Practical Conference (Sumy, 5—6 June 2013) / compiled by O. Tkachenko. — Sumy : Sumy State University, 2013. – 116 p.

У збірнику вміщені наукові розвідки, присвячені журналістським проблемам, соціальним та комунікаційним технологіям. Подаються матеріали, які відбивають наукові інтереси викладачів і студентів кафедри журналістики та філології а також викладачів загальноомовної підготовки іноземних громадян Сумського державного університету, а також представників інших регіональних журналістськознавчих шкіл.

The collection contained scientific researches, devoted to journalistic issues, social and communication technologies. Served materials that reflect the research interests of teachers and students of the Department of Journalism and Philology of SSU and representatives of other regional journalism schools.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Олена Ткаченко, д-р філол. наук (голова),
Віктор Звагельський, канд. філол. наук,
Інна Гаврилюк, канд. наук із соц. комунік.,
Валентина Гостеніна, д-р соціолог. наук,
Тетяна Кузнецова, д-р наук із соц. комунік.,
Володимир Садівничий, канд. наук із соц. комунік.,
Олена Сушкова, канд. філол. наук

EDITORS:

Olena Tkachenko, Doctor of Philology (head),
Victor Zvagelsky, PhD of Philology,
Inna Gavrilyuk, PhD of Social Communications,
Valentina Hostyenina, Doctor of Social Sciences,
Tatyana Kuznetsova, Doctor of Social Communications,
Volodymyr Sadvnychy, PhD of Social Communications,
Elena Sushkova, PhD of Philology

Звагельська О.,
магістрант

ФУНКЦІЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ГАЗЕТНИХ МАТЕРІАЛІВ КРАЄЗНАВЧОЇ ТЕМАТИКИ

Робота присвячена аналізу однієї з функцій журналістики – соціалізації, у краєзнавчих матеріалах друкованих видань Сумщини.

Ключові слова: функція, тема, соціалізація, краєзнавство, соціальна комунікація, журналістика.

The work deals with the analysis of one of the functions of journalism, that is socialization in local history materials of Sumy publications.

Key words: function, topic, socialization, studies, social communication, journalism.

Існуючі теорії соціальних функцій преси не описують і не охоплюють усієї картини основних завдань ЗМІ в суспільстві. Питання про соціальні функції преси надзвичайно складне і доробки та надбання останніх років не вичерпують усієї проблеми. Саме відсутністю ґрунтовного дослідження з цього питання і зумовлена актуальність обраної теми.

Мета – проаналізувати краєзнавчі матеріали у газетах Сумщини щодо виконання однієї з функцій журналістики – соціалізації.

Об'єкт – газети «Вперед», «Ленінська правда», «Червоний промінь», «Панорама Сумщини». Предмет – статті, кореспонденції, повідомлення тощо Г. Петрова краєзнавчої тематики.

Як стверджує А. Москаленко, «під функцією в журналістиці ми розуміємо цілеспрямовану діяльність, що має не перехідний і не випадковий, а загальний закономірний характер» [5, 45]. Функція включає в себе і мету, і засоби, вона виражає сутність, суспільне призначення преси, визначає її роль як соціального інституту. Питанням визначення функцій журналістики займалось багато вітчизняних та закордонних дослідників, серед яких Ф. Бонд, Р. Блюм, В. Владимиров, В. Гагеман, В. Здоровега, В. Качкан, І. Михайлин, А. Москаленко, М. Романюк та багато ін.

Зокрема, А. Москаленко виділив п'ять функцій преси: організаторська, виховна, пропагандистська, контрпропагандистська, соціологічна [5, 45–57]. Автор праці «Вступ до журналістики. Дослідження «четвертого етапу» в усіх його проявах» (1961) Фразер Бонд нараховує чотири функції: інформувати, пояснювати і витлумачувати події, керувати читачем, розважати публіку. Додатковою функцією цей науковець вважає рекламу [1, 56]. Швейцарський професор Роджер Блюм виділяє вісім функцій. Зокрема: інформування, артикуляції, соціалізації, критики та контролю, кореляції, обслуговування, розважання, функція реклами. Під функцією соціалізації розуміється передача культурних здобутків, освітня функція ЗМІ. Оскільки до завдань преси належить передача зразків, цінностей та норм буття, що загальноприйняті у суспільстві, то ЗМІ таким чином соціалізують людину [8, 70-73.]. В. Владимиров об'єднує функції у певні рубрики, серед яких вказує групи об'єктних і суб'єктних функцій. До складу першої групи входять функції артикуляції, соціалізації та кореляції [2, 144]. І. Михайлин поділяє функції на загальні та спеціальні, до останніх відносячи, зокрема, культурну та розважальну [4, 80].

Попри відомі класифікації, з'являються й новаторські – і за термінологією, і за символічною структурою. О. Подаряца, аналізуючи створення засобами масової інформації соціокультурного образу влади, акцентує на тому, що ЗМІ «виконують символічну репрезентацію влади в будь-яких проявах масово-комунікативної діяльності» [6].

Окрім усього іншого, журналістика сама є частиною духовної культури суспільства, тому культурна функція передачі культурних цінностей і різногалузевих знань розглядається в кількох аспектах: по-перше, журналістика поширює культуру, поруч із книгою вона є найважливішим носієм культури; по-друге, журналістика подає широку хроніку мистецького життя, інформує про події в світовій культурі; по-третє, журналістика є руслом, у якому рухається мистецька критика [2, 67].

Оскільки соціалізація людини неможлива без її культурного розвитку, тому й функція соціалізації та культурна функція журналістики невід'ємно пов'язані між собою. Проаналізуємо виконання цих функцій на прикладі краєзнавчих матеріалів журналіста Г. Петрова.

Геннадій Терентійович Петров (02.06.1936 – 12.10.1996 рр.) – відомий краєзнавець, літературознавець, журналіст-дослідник Сумщини. Його життєвий шлях висвітлений у енциклопедичному довіднику «Сумщина в іменах» [7, 365], «Бібліографічному покажчику» [3] та інших друкованих і електронних виданнях. Утім, роль його краєзнавчих матеріалів у виконанні функцій журналістики не знайшли достатнього висвітлення в науковій літературі.

Діапазон краєзнавчих інтересів Г. Петрова, як пише О. Линник, досить широкий. Однаковою мірою його вабить краєзнавство – і літературне, і мистецьке, й історичне. Він пише про ріки Сумщини – Псьол, Сулу, Сейм, про діяльність сумських підприємців – Івана та Павла Харитоненків, Олексія Алчевського, про глухівську минувшину, про краєзнавців Сумщини. Прикметна риса публікацій – новизна фактажу, який використовується, новизна підходів до теми [3, 5].

Друкувався Г. Петров здебільшого у сумських газетах «Панорама Сумщини», «Вперед», «Ленінська правда», «Червоний промінь» та ін. Однак були в нього й окремі видання. Як вказує бібліографічний показник, присвячений 60-річчю журналіста, укладений Сумською обласною універсальною науковою бібліотекою ім. Н. К. Крупської, творчий доробок журналіста Геннадія Петрова складає чотирнадцять окремих видань, близько сорока матеріалів у книгах, понад триста статей у періодичних виданнях. Проаналізувавши лише назви його праць, можна сказати, що більшість з них присвячена краєзнавству.

Завдяки його публікаціям читачі дізнавались про забуті або взагалі невідомі сторінки історії нашого краю, про життя і творчість «таких замовчуваних, паплюжених в роки сталінщини видатних земляків, як художник і поет Никанор Онацький, поет Олександр Олесь, драматург Яків Мамонтов, поет Володимир Нарбут, письменник і політичний діяч Гнат Михайличенко, поет Павло Коломієць, поет Василь Алешко та інших» [3, 4]. Саме завдяки зусиллям Г. Петрова меморіальними дошками вшановано пам'ять Олександра Олеся та Михайла Лисенка в Сумах, Якова Мамонтова в Стрілиці, Бориса Грінченка у Нижній Сироватці. Також він віднайшов дім, у якому народився Олександр Олесь. На цьому домі в Білопідлі тепер також меморіальна дошка.

На сторінках газети «Вперед» Г. Петров друкував матеріали про старовинний палац у стилі класицизму над ставком у Хотіні, про життя Гната Михайличенка та Якова Мамонтова, розповідав про літературне свято в Залізняку, вів літературну сторінку, на якій постійно з'являлися розповіді про поетів і прозаїків. Не обійшов своєю увагою й пам'ятку давньоруської поезії «Слово о полку Ігоревім». «У давньоруській поемі, шедевр світової літератури, з незвичайною силою відтворено почування й думки, які завжди тривожитимуть, непокоїтимуть нас, які владно манять до себе» – писав Г. Петров у статті «Без коріння саду не цвісти» («Вперед», 26.11.1987).

У статті «Невтамовна спрага пошуків» Г. Петров, розповідаючи про виставку акварелей нашого земляка Сергія Луньова, знайомить читачів із культурним жит-

тям міста. Як зазначає журналіст, «цікаво спостерегти еволюцію творчої манери Сергія Луньова. Роботам «Напровесні» (1960 рік), «Травень» (1961 рік) властивий ніжний ліризм, настроєвість, чистота звучання кольору. Автор виявляє себе високообдарованим колористом, який ґрунтовно освоїв здобутки своїх попередників, насамперед уроки художника Юнацького. Він вмів слухати природу і свіжо розповідати про неї» («Вперед», 15.01.1966).

Цікавився Г. Петров і науковими досягненнями своїх земляків. У матеріалі «Академіки із Сумщини» розповів про відомих науковців, народжених у нашому краї. «Сумщина дала радянській науці багато талановитих учених», серед них академік АН УРСР Іван Трохимович Швець, відомий своїми роботами у сфері теплоенергетики, «академік АН УРСР Федір Данилович Овчаренко, відомий працями у галузі колоїдної хімії, ... академік Микола Гнатович Світальський, у 1921 році він розпочав свої геологічні дослідження на Україні. Вивчав Криворізький залізорудний басейн, у 1926 році склав нову геологічну карту цього басейну, зокрема визначав Кременчуцьку магнітну аномалію». Розповідає журналіст про «Степана Прокоповича Тимошенка, автора понад 150 праць з теорії пружності, будівельної механіки і опору матеріалів, ... за наукові дослідження удостоєного медалей і премій ряду країн, обраного членом АН СРСР, американської, французької, італійської і польської академії наук, почесного доктора ряду вищих навчальних закладів США, Англії, ФРН, Італії, Югославії, Швейцрії». У цій статті Петров привертає увагу до «своїх учених-земляків», які внесли гідний вклад в розвиток радянської науки («Ленінська правда», 04.09.1968).

У статті «Не все було так просто» Г. Петров розповідає про два етапи боротьби сумчан за встановлення пам'ятника Іванові Харитоненку наприкінці ХІХ століття, які завершилися появою монументу в центрі міста. Наступний етап у відновленні пам'яті про «невтомну і енергійну людину, яка уособлювала підприємницький геній України» – відтворення знищеного за радянських часів твору великого скульптора Олександра Опекушина сучасним творцем Анатолієм Івченко. Автор додає фото малюнку первісного варіанту пам'ятника та автографу Олександра Опекушина («Панорама Сумщини», 28.11.1991).

Матеріали, присвячені поетам, історикам, науковцям, відомим особистостям, пам'яткам архітектури або будь-яким культурним подіям завжди досить змістовні, тексти візуалізуються фотографіями, малюнками, кресленнями, чимало використовується цитат, свідчень. Подібні публікації завжди привертають увагу читачів, зокрема невідомими фактами з історії краю.

Загалом функція передачі культурних цінностей і різногалузевих знань та функція соціалізації є дуже важливими для будь-якого журналіста, адже вони покликані задовольняти естетичні потреби читачів. Досліджувані нами матеріали Г. Петрова свідчать про те, що він ставив на провідне місце у своїй творчості якісне виконання цих функцій. На думку журналіста матеріали про святкування Днів села, народні гуляння, про виставки, конкурси, літературні вечори, про вихід нової книги, театральну виставу викличуть позитивні емоції і задовольнять потребу у прекрасному.

БІБЛІОГРАФІЯ:

1. Введение в теорию журналистики: учеб. пособие. / Прохоров Е., Гуревич С., Ибрагимов А.-Х.-Г. и др. – М. : Высш. шк., 1980. – 287 с., 56.
2. Владимиров В. Основы журналистики в понятиях и комментариях: Учебное пособие. / Владимиров В. – Луганск, 1998. – 144 с.
3. Геннадій Петров: Бібліографічний покажчик. До 60-річчя від дня народження. – м. Суми, 1996. – 56 с.
4. Михайлин І. Основы журналистики: Підручник. – 3-те вид. доп. і поліпшене. / Михайлин І. – К.: ЦУЛ, 2002. – 284 с.

5. Москаленко А. Теорія журналістики: Навчальний посібник. / Москаленко А. – К.: ЕксОб, 2002. – 336 с.

6. Подаряца О. Проблема створення засобами масової інформації соціокультурного образу влади: інструментальний підхід [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.comin.kmu.gov.ua/document/58948/Podariacha.doc.

7. Сумщина в іменах: Енциклопедичний довідник. – Суми: РВО «АС-Медіа», Сумський державний університет, 2003. – 624 с.

8. Цит. за: Шкляр В. І. Журналістика і суспільство. Принципи і функції журналістики // Гриценко О., Кривошея Г., Шкляр В. Основи теорії журналістської діяльності. – К., 2000. – С.70-73.